

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд за придобиване на образователната и научната степен „доктор“ по професионално направление 2.1. ФИЛОЛОГИЯ, ЛИТЕРАТУРА НА НАРОДИТЕ НА АЗИЯ, АФРИКА И АМЕРИКА (ПЕРСИЙСКО ЕЗИКОЗНАНИЕ)

Автор на дисертационния труд: *Илияна Стефанова Божова*,
задочен докторант по научно направление 2.1. Филология (Персийско езиковедение)
Катедра „Класически Изток“, Факултет по класически и нови филологии,
СУ „Св. Климент Охридски“

Тема на дисертационния труд:

„Движение за реформа на съвременния персийски език (лексика и графика) в Иран“

от проф. д.н. (о.с.е.) Анна Чолева-Димитрова,
Институт за български език при Българската академия на науките;

Илияна Божова има придобита бакалавърска степен през 2010 г. по Иранистика в катедрата „Класически Изток“ на СУ „Св. Кл. Охридски“. От 2013 г. тя е магистър по „Регионални изследвания: Азия и Близък Изток“ на Лайденския университет в Нидерландия. Божова има значителен педагогически опит: преподава практически персийски език в бакалавърска програма по "Иранистика" (2015-2016 г.) в същата катедра на СУ. От 2019 г. и досега тя е преподавател по персийски език в специалността „Иранистика“.

Дисертантката е положила завидни усилия за овладяването на чужди езици. Освен майчиния език, тя владее на различно равнище още четири езика: английски, персийски, испански и турски. С особено старание е изучавала персийския език. Посещавала е летни езикови курсове по персийски език към "Газвинския университет" в град Газвин, Иран (2014 г.) и курс по персийски език, литература и история към "Институт за развитие на персийския език" в Университета „Шахид Бехеши“, Техеран/Иран (2009 г.); както и три летни училища, едно от които по социолингвистика, проведено в гр. Лион, Франция (2016 г.).

В периода 2016-2019 г. Ил. Божова е изпълнявала длъжността главен експерт в Държавна агенция за бежанците при МС.

Дисертационният труд „*Движение за реформа на съвременния персийски език (лексика и графика) в Иран*“ е с обем от 363 страници и включва увод, седем глави, разпределени в три части, заключение, транскрипция, бележка към календарните системи в Иран и датите на публикациите, библиография (355 заглавия), приложения и именован показалец.

В Увода са описани по-подробно обектът, предметът, целта, задачите и методите на изследването. *Обект* на настоящото проучване е движението за езикова реформа в Иран в периода на управление на династията Пахлави.

Предмет на дисертационното изследване са дебатите относно лексикалното реформиране на персийския и тези относно реформата или пълната замяна на персийската азбука.

Темата за традицията, пуризма и националната идентичност е актуална и до днес не само за Иран, но и за глобалния свят. Дисертантката трябва да бъде поздравена, както и нейната научна ръководителка, проф. Т. Евтимова, за избора на тази твърде интересна, но сложна и нелека тема.

Илияна Божова си поставя за цел „да разкрие характеристиките на движението за езикова реформа на съвременния книжовен персийски език в Иран в периода от 20-те до 70-те години на XX век“. За осъществяването на тази цел тя формулира четири задачи. Две от тях са: да се направи преглед на литературата в областта на социолингвистиката на персийския език; да се направи преглед на институционалната езикова реформа и да се анализира агентността ... преди всичко на двете официални академии и др.

Много ясно авторката е направила разграничение на двата идеологически модела в Иран, които съдържат различна дефиниция на това, кое е „изконно иранско“ и кое е „чуждо“. Тези два модела са ключови за политическата история на страната в модерността и добиват статут на държавни идеологии при двата коренно противоположни режима, управлявали Иран през XX век.

Дисертантката е ексцерпирала материал, който изгражда корпус от текстове (от които 125 са авторски) по езиковите въпроси, писани в периода от началото на XX в. до 70-те години. Анализирани са езиковите нагласи на 38 ирански интелектуалци, книжовници и държавници чрез техни авторски текстове. В тематично отношение корпусът се състои от официални документи на езиковите академии, заповеди, закони, книги, монографии, публикувани лекции и статии във вестници в списания с научна, литературна, културоложка и историческа насоченост. Особен акцент е поставен върху

периодичния печат, тъй като той играе важна роля за разпространението на новите идеи в обществото.

В част първа са поместени две глави. В едната от тях авторката е направила подробен преглед на научната литература за иранската езикова политика.

Божова представя възгледите на значителен брой отделни реформатори и книжовници, както и позициите на официалните институции по двата езикови въпроса, представляващи двата главни тематични предмета на проучването – дебатите относно лексикалното реформиране на персийския и тези относно реформата или пълната замяна на персийската азбука.

Част втора разглежда Езиковата реформа. В структурно отношение тази част е разделена на три глави: глава 3. Генезис на идеята за езикова реформа през XIX век, глава 4. Движение за реформа или замяна на персийската азбука през XX век и глава 5. Езиков пуризъм през XX век.

Трета част е посветена на опозицията на езиковата реформа.

Ил. Божова трябва да бъде поздравена за добре структурирания дисертационен труд. Особено ценни са обобщенията, направени след всяка глава.

Трудът завършва със *Заключение*, в което са поместени най-важните резултати от проведеното социолингвистично изследване за реформата на съвременния персийски език. „В резултат на активните институционални и индивидуални опити за лексикално прочистване през XX в., днес речниковият състав на персийския език е значително променен.“ На практика персийският език притежава частично изменен речников състав, но запазена азбука.

Трудът има подчертан приносен характер. В него явлението езикова реформа се изследва много по-детайлно и задълбочено, в сравнение с досегашни публикации. Изключително ценни са направените анализи от дисертантката на лично събран, богат материал от първични източници, обхващащ в пълнота различните аспекти и идейни проявления на движението. Езиковата реформа е анализирана от гледна точка на официалната езикова политика, паралелно с общественото течение на езиковия пуризъм и неговата опозиция.

Приемам за действителни всички посочени от Божова приноси в труда. Трябва да се открият някои от тях:

- Изготвена е авторова методика за анализ на корпуса от текстове, включваща разнообразен аналитичен инструментариум от сферата на теорията на езиковия пуризъм, анализ на дискурса, литературната критика и словообразователния анализ.

- Идентифицирани и анализирани са неизследвани досега текстове на ирански интелектуалци и книжовници, изиграли ключова роля в интелектуалната история на страната и са направени преводи на най-съществените моменти от тях. Тези текстове в много голяма степен са показателни не само за въпросите на езиковата регулация, но и за това как като цяло интелектуалният елит осмисля сложните проблеми на модернизацията и прогреса на иранското общество през XX век.
- Идентифицирани са най-висококачествените метафорични описания на персийския език по направления и са открити сходствата и разликите помежду им.

Авторефератът включва всички важни моменти на изследването, изготвен е съобразно изискванията – поместени са приносните моменти, литературата и направените публикации по темата на дисертацията. По темата на дисертацията Божова представя шест публикации.

Трудът отговаря на законовите изисквания, тъй като съдържа „научни или научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката, и показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични и практически знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания“. Дисертационният труд е преминал през Програма антиплагиат.

Въз основа на изнесените тук данни, свързани с представената дисертация и отчитайки нейните достойнства, подчертавайки нейните несъмнени приноси на един оригинален, съвременен, социолингвистичен труд в областта на иранистиката, смятам убедено, че на **Илияна Стефанова Божова** следва да се присъди образователната и научна степен „**доктор**“ в областта на висшето образование по професионално направление 2.1. ФИЛОЛОГИЯ, ЛИТЕРАТУРА НА НАРОДИТЕ НА АЗИЯ, АФРИКА И АМЕРИКА (ПЕРСИЙСКО ЕЗИКОЗНАНИЕ).

18. 06. 2024 г.

Подпис: